

Spirit of Bosnia / Duh Bosne

An International, Interdisciplinary, Bilingual, Online Journal
Međunarodni, interdisciplinarni, dvojezični, online časopis

Tradicionalna bosanska pjesma Sevdalinka kao estetski, glazbeni i filološki fenomen

Rašid Durić

I

Izraz “sevdalinka” potječe od riječi “sevdah”, arapskog izraza za ljubav, želje za ljubavlju i ekstaze strasti. Turci su ovu riječ preuzeli od Arapa, a bosanski muslimani su zatim dodali “H” arapskom izrazu “säwda” – crna žuť: jedna od četiri tjelesne tećnosti za koju se vjeruje da odrećuje melankolićno stanje.

Srce sevdalinke je osjećaj ljubavi. Ova središnja tema istražuje se u svim njenim nijansama: tiha nježnost, žudnja, želja, melankolija i ćećnja; sreća, veselje, humor, lutanje, uzbućenje, patnja i strast, i prije svega vrstaveselja, i bolne ljubavi koja nadahnjuje najplemenitije emocije i moralno ponašanje. Stidljivost i pristojnost djevojaka, na primjer, prenosi se u sevdalinku, njihovim crvenjenjem.

Napisano je nekoliko eseja o tradicionalnoj bosanskoj pjesmi sevdalinci kao glazbenoj, filološkoj, estetskoj i psihološkoj pojavi. Osim toga, neke su knjige objavljene posljednjih godina, ali nitko nije uspio pokriti ovu temu u cijelosti. Da bismo osigurali kritičku analizu sevdalinke u akademskom smislu, moramo uzeti kao početnu točku estetski i umjetnićki sastav ove tradicionalne južnoslavenske pjesme u kontekstu njenog filološkog i glazbenog ćanra. Za opće akademsko predstavljanje, preduvjet je kolektivni istraživaćki rad psihologa, etnologa i estetika. Stoljećima južnoslavenski narodi pod utjecajem su ovog rubnog glazbenog filološkog ćanra usmene knjićevnosti; Nadalje je inspirirala djela brojnih europskih slavista i etnologa od renomiranog ćeškog Ludwiga Kube na prijelazu dvadesetog stoljećaa do suvremenog njemaćkog slaviste Wolfganga Eschkera. (pogledaj “Odabir iz literature” na kraju ovog ćlanka).

Utjecaj ove glazbe, naravno, imao je važnu ulogu u bosansko-hercegovaćkom knjićevnom svijetu koji je u mećuratnom razdoblju zapaćen u djelima Safet-bega Bašagića, Osmana Ćikića, Alekse Šantića, Hamze Humo, Ahmeda Muradbegovića, Dželaludina Kurta, Rasima Filipovića, Alije Bejtića, Hamida Dizdara, a kasnije i suvremenih balkanskih ućenjaka i muzikologa kao što su Kuhać Franjo, Stevan Mokranjac, Vlado Milošević, Miodrag Vasiljević, Cvjetko i Dunja Rihtman, Kućukalić Zijo, Muhsin Rizvić, Munib Maglajlić, Rašid Durić, Muhamed Ćero, da spomenemo nekoliko.

Veliko umjetnićko djelo teško je definirati znanstvenim terminima. To se posebno odnosi na sevdalinku, koja je, po mišljenju mnogih slavista, jedna od najćjenjenijih lirskih kreacija u

europskoj usmenoj narodnoj poeziji. Zbog toga su bosansko-hercegovački muslimani kao kreatori i oblikovatelji sevdalinke veoma ponosni na ovu pjesmu jer nisu samo obogatili europsku kulturu već i pridonijeli intelektualnom blagu i bogatstvu. Izraz sevdalinka danas podsjeća na povezanost glazbe s melodijskim pjevanjem. To je bio razlog za zanemarivanje filoloških, etnoloških i moralnih aspekata u svim analizama do danas. Sva prethodna istraživanja sevdalinke uključivala su barem djelomično istodobnu auralnu i filološku istragu, koja je omogućila barem zahvalnost, ako ne i potpuno razumijevanje i analizu ovog rubnog žanra narodne umjetnosti.

Prije jednog stoljeća sevdalinka nije bila samo narodna tradicija. Sve to vrijeme ljudi su živjeli u pjesničkoj tradiciji dok je pjesma živjela u njima. Danas sevdalinka priziva slike, poluosjećene mirise i senzualnost prošlog egzotičnog svijeta, bivšeg bosanskog života utemeljenog na estetskim i moralnim vrijednostima još starije tradicije. Vraćanje ovoj tradiciji ne ukazuje na idealizaciju, nego ukazuje na sofisticiranu i obrazloženu odluku da se vrati vrijednostima koje dokazano pružaju ispunjenje i sklad u svakodnevnom životu.

Altruizam i samo-žrtva za dobrobit i sreću drugih su teme koje se često susreću u sevdalinci. Sevdalinka je zapravo veličanje ljubavi. Sa predominantnom erotikom ispod površine koja je eminentna u bosansko-hercegovačkom duhu, sevdalinka je postojala pet stotina godina u južnoslavenskim područjima. Dugovječnost ove pjesme do danas i njena buduća izdržljivost rezultat su bezvremenske kvalitete glazbe i ispunjenja i uvijek radošću, užitkom i onim prolaznim trenucima sreće. Sevdalinka nas ispunjava radošću, intenzitetom i punoćom života, liječi i jača naše krhke duše protiv okrutnih stvarnosti života; okuplja naše raspršeno biće i drži ga na okupu. O sevdalinci i sevdahu se ne može pisati koristeći određene pojmove: nemoguće je definirati fenomen kao što je nemoguće dva puta na isti način doživjeti ili svirati istu melodiju. Emotivan, ali ipak precizan citat već pomenutog njemačkog slaviste Gerharda Gesemana, koji je bio duboko dirnut sevdalinkom, je najtačniji: "Najljepše i najnježnije djelo tradicije narodne glazbe i lirske poezije."¹

II

U užem smislu, sevdalinka je tradicija narodne poezije u glazbi i književnosti s ljubavlju kao fokusom. Ljubav između mladog momka i djevojke je izvor većine sevdalinki, ali ni u kojem slučaju to nije jedini izvor. Kulturni ambijent i lokalni opis, subjektivno i objektivno uzdižu sevdalinku daleko iznad emocija ljubavi i većine ju slavljem urbanog, materijalnog i duhovnog života modernog bosanskohercegovačkog naroda. Sevdalinka odražava urbani život bosanskohercegovačkog naroda već oko pet stotina godina: bosanske stanove, male ulice, tržnice, fontane, vrtove, dvorišta, bazare i mnoge kafane.

Bogatstvo tonaliteta i melodičan zvuk sevdalinke sustavno je istraživao etnolog i muzikolog Ludwig Kuba, prema kojemu sevdalinka ima tri ljestvice, više nego što je uobičajeno u europskoj narodnoj glazbi. Druga obilježja ove glazbe jesu primjena melizmatičnih prelaza u pjevanju, upotreba pretežno manjih skala, drevno ukrašavanje melodije i rijetka praksa solemniranja – imenovanje nota ljestvice slogovima umjesto slovima, npr. do-re-mi. Zajedno s vrlo orijentalnom instrumentacijom (npr. "saz", "diple", "tamburica") doživljavamo isto tako orijentalni zvuk.

To treba promatrati i razmotriti u smislu vjerske i glazbene tradicije islama u kontekstu Bosne: "ezan", poziv na "namaz" – molitvu. Vjerske pjesme bosanskih muslimana, "ilahije" i "kaside", koje su se održavale u okruženju religije i obitelji, pridonijele su glazbenom obliku sevdalinke. Međutim, važno je navesti da ovo nije orijentalno, već bosansko djelo, unatoč podrijetlu izraza "sevdalinka". Sevdalinka je često u ritmu 2/2, živahnog i umjerenog ritma i često sinkopiranog 4/4

ritma, pokazujući neodoljiv i melankoličan kvalitet muzike. Dobro poznate sevdalinke “Moj dilbere, kud se šešeš” i “Kad ja pođoh na Bendbašu” su veoma dobar primjer gore pomenutih karakteristika. Slušatelj ne može odoljeti i uvučen je u magiju sevdalinke i u svijet vlastite mašte, on je izolovan daleko od briga svakodnevnog života i prebačen u razmišljanje o svojim snovima i željama.

Sevdalinka jasno i živahno prikazuje cjelokupnu životnu duhovnu tradiciju i način života bosanskih ljudi. Vrtovi s fontanama i “agonija cvijeća” u njima, bosanske kuće s njihovim “selamlucima”, bučenje i postupni razvoj ljubavi, “ašik-pendžeri”, vrsta prozora posebno izgrađenih za ljubavne razgovore – formirali su okruženje u kojem je sevdalinka sredstvo za izjavljivanje ljubavi kroz stoljeća. Istodobno prikazuje živopisnu i umjetničku sliku društvenog života bosansko-hercegovačkih muslimana od prve polovice šesnaestog stoljeća do današnjih dana. Nadalje, sevdalinke opisuju kamene mostove, bijele džamije s vitkim minaretama diljem Bosne; gradska blaga bosanskohercegovačkih gradova: Sarajeva, Banjaluke, Mostara, Trebinja, Travnika, Tuzle, žarobne ljepote djevojaka Travnika, Livna i Prijedora, kao i veličanstvenih rijeka Vrbasa, Bosne, Neretve, Bune, Mošćanice ... Teško da postoji sevdalinka čiji se izvor ne temelji na dešavanjima u stvarnom životu. Ovo je značajna razlika između sevdalinke i drugih tipova europske narodne poezije. Sevdalinka ne pjeva o ženi, žarobnoj ili plemenitoj gospođi na apstraktan način kao što su učinili patricijci i trubaduri. Pjeva sevdalinke žudi za zagrljajem onoga što je predmet njegove želje i kome pripada cijela njegova duša.

III

Postupni proces utjecaja orijentalne islamske civilizacije na srednjovjekovnu bosansku kulturu (u kojemu je stvorena sevdalinka) trajao je od druge polovice petnaestog stoljeća do početka dvadesetog stoljeća. Na početku šesnaestog stoljeća na području Bosne uspostavljene su desetine urbanih naselja sa svim materijalnim aspektima urbane civilizacije, i to su bili izvor i inspiracija za glazbu i tekstove sevdalinke: “mahale” – gradske četvrti s kamenim ulicama – “kaldrmli sokaci”, bijele kuće, gradske kuće ” na četiri vode ” s potkrovljima, ” mušepcima “i” kapidžicima “- balkonima koji strše na ulicu, kuće s puno prozora,” hamami “- kupatila, “Caravanseraies”, “tekije” – samostani na izoliranim terenima, “čuprije” – mostovi preko rijeke i tako dalje.

Materijalna pozadina islamske civilizacije u Bosni i Hercegovini, odakle je sevdalinka preuzela svoje motive, postojala je preko 450 godina turske vladavine i nastavlja to činiti. Međutim, materijalni i intelektualni ambijent i tradicija koji su oblikovali sevdalinku počinju opadati od austrougarske okupacije Bosne 1878. godine. Kako su manifestacije islamske civilizacije blijedjele, tako je i blijedjela materijalna, društvena i moralna struktura života koja je prethodno osiguravala očuvanje i nastavak sevdalinke.

Površni pogled na sevdalinku i filološku i tekstualnu strukturu sevdalinke dovoljan je za prepoznavanje utjecaja bogate islamske kulture i brojnih posuđenica iz tri orijentalna jezika, a to su arapski, turski i perzijski. Sevdalinka je bogata balkanskim orijentalizmima. Zbog toga je moguće samo potpuno uroniti u ovaj prekrasan intelektualni i duhovni svijet kroz jasno razumijevanje dubokih mentalnih i emocionalnih zahtjeva koji se stavljaju ispred slušatelja.

Sevdalinka prikazuje sve aspekte intelektualne tradicije u životu bosanskog naroda: vrtovi s cvijećem, bijele kuće s balkonom, druge sa dvorištem za “ašikovanje” – udvaranje, postupno osvajanje ljubavi i od posebne važnosti ašik- pendžer – prozor namijenjen za ljubavni razgovor. Iz tih tekstova možemo dobiti točnu sliku bosanskog života u to vrijeme. Sevdalinka je također

opisala i poseban tip lova sa hrtovima i sokolovima koji je prakticiralo bosansko plemstvo u bosanskim šumama i planinama. (npr. sevdalinka “Lov lovio Muhareme oko luga zelenoga, pusti hrte u ravnine, a sokole pod oblake” i sevdalinka “Sabah u?i, ja se u lov spremam”).

Ova vrsta lova prakticirala se u feudalnoj Europi i sa?uvana je od strane bosanskih muslimana sve do dvadesetog stolje?a. Zbog nedostatka pouzdanih dokumenata, pretpostavlja se da je sevdalinka, za one koji u potpunosti razumiju, autenti?an opis stvarnog života i tradicija društvenog života u Bosni u vrijeme turske vladavine. Vra?aju?i se putem sevdalinke možemo otkriti mjesta i ljude i tako ih ponovo oživljavamo; ljude i mjesta koje sevdalinka ?ini besmrtnim zbog njihove duboke ljubavi i vje?nih kvaliteta. Iako sevdalinka potje?e iz najdubljih želja duše, ona tako?er predstavlja blistavi, kreativni i intelektualni podvig ?ovje?anstva.

Sevdalinka je nastala u doba kada je orijentalna kultura islama prodrila u sve aspekte života u Bosni i Hercegovini, posebice onog slavenskog stanovništva u Bosni koje je prihvatilo islam kao modus vivendi i kao modus procedendi. Sevdalinke Bosne i Hercegovine nisu ostale blago isklju?ivo muslimanskog naroda; svi Bosanci se “ra?aju” sa sevdalinkom, odrastaju sa njom i oduševljavaju se njome. Tijekom stolje?a je stekla intelektualnu vrijednost i poštovanje ne samo u Bosni, nego i na Balkanu i u svim zemljama južne Europe. Zbog univerzalnosti svojih emocija i privla?nosti “proputovala je” od Bosne do svjetskih riznica gdje je doista postigla visoku razinu poštovanja zbog svoje umjetni?ke vrijednosti. U posljednjih 150 godina bosansku usmenu poeziju i sevdalinku su prevodili na mnoge jezike vode?i pjesnici, osobito tijekom Romantizma.

IV

Sevdalinke se obi?no pjevaju uz pratnju glazbenog instrumenta zvanog “saz”, neobi?nog instrumenta perzijskog podrijetla koji je prilago?en bosanskom ukusu, jeziku i karakteru. Svaka izvedba sevdalinke može se smatrati otkri?em i otkrivenjem sebe. O?ekuje se od izvo?a?a da ograni?i svoj glas na razinu najbližeg i najintimnijeg okruženja. Sevdalinka nije pjesma za mase, ve? za najuža društvena okruženja, osobito same obitelji. Tuma?enje izvorne sevdalinke uvijek je duboki i intimni proces ponovne procjene emocija u njihovoj složenosti i ponovnog ispitivanja života i njegovog zna?enja. Umjetnost uskla?ivanja misli i emocija izvo?a?a sa mislima i emocijama slušatelja sevdalinke je uvijek delikatna i teško ju je postiti, a rijetko je potpuno uspješna.

(Ovo su najbolji pjeva?i i interpretatori sevdalinke ovdašnjeg vremena: Dr. Hašim Muharemovi?, Dr. Himzo Polovina, Emina Ze?aj, Zehra Deovi?, Safet Isovi?, Nedžad Salkovi?, Zaim Imamovi?, Nada Mamula, Zekerijah ?ezi?, Muhamed Mešanovi? – Hami?, Hanka Paldum, Mostar Sevdah Reunion, ansambl Prijatelji.) Poznati njema?ki stru?njak za balkansku usmenu folklornu liriku, Gerhard Gesemann, definirao je sevdalinku ovako:

Iako je nekim znanstvenicima poznata po turskom nazivu, ne može se smatrati da pripada Turcima; ?ak i sami Turci smatraju da je sevdalinka stranog podrijetla. Sevdalinka potje?e iz turskog izraza “sevda”, a onda je dodan još jedan turski pojam “dert”. Obje rije?i mogu biti turske rije?i, ali ovaj izraz naseljen je bosanskom dušom: u toj rije?i bosanska duša cvjeta.²

Sevdalinka je umjetni?ki oblik u kojem se susre?u strast i razum, hedonizam i gnosticizam. Pjesma

je dar Bosanaca i njihove zemlje Bosne i Hercegovine svijetu na ?uvanje:“Sretan je ?ovjek koji može iskusiti bogatstvo i melodi?an zvuk sevdalinke, jedne od najcjenjenijih i najdramati?nijih ljubavnih tekstova na svijetu”. Tako je Skender Kulenovi?, jedan od vode?ih suvremenih pjesnika na bosanskom jeziku, opisao sevdalinku. ³

Sevdalinka je pjesma o želji za ljubavlju i o neispunjenoj ljubavi. Razine zna?enja sadržane u sevdalinki su znatne. Njeni kreatori, interpretatori i pjeva?i uranjaju u sretniji, senzualniji svijet. Sevdalinku karakterizira dijapazon, bogat književnom, filozofskom i jednom ?itavom estetskom literarnom inspiracijom. Njena dubina pojmova i emocionalni sadržaj su važne dimenzije koje ju razlikuju od druge ljubavne poezije i srodnih žanrova. Stoga je nužno analizirati sevdalinku ne samo u glazbenom, etnografskom, etnološkom, filološkom kontekstu ve? se i usredoto?iti na njeno stvarala?ko podrijetlo.

Sada se usredoto?imo na manje poznatu sevdalinku “?emalušo, mali Carigradu” koja pjeva o Sarajlijama iz prošlosti. Ona stvara prelijepu sliku gradova (šeher Sarajevo), materijalne civilizacije u doba turske vladavine i vizije ugodnog opuštenog muslimanskog života na izvornom bosanskom tlu koji je više cijenjen od života u Carigradu:

?emalušo, mali Carigradu,
u tebi su cari i veziri!
Car vezira kroz biser doziva,
vezir mu se kroz zlato odziva:
„Moj veziru, što mi do?i ne?eš?“
„Padišahu, kako ?u ti do?i?
Kad ne mogu kroz sokake pro?i,
od ?ošaka i od mušebaka!
Od momaka i od djevojaka:
Od šargije Por?ina Avdije,
a od šiše Hadžajli?a Muše
i od pera Hrgine Šerife
od ljepote Fejzagine Šide. ⁴

Literary references about Sevdalinka and a selection of DVD and CD Sevdalinka recordings

Antologija sevdalinki. 2 DVD. CD I-VIII. Muzi?ka proizvodnja RTV Sarajevo. Prir. Tamara Karaca Beljak Sarajevo 1998.

Bajtal Esad, *Sevdalinka alhemija duše*. Sarajevo 2012.

Bali? Smail: Das unbekannte Bosnien. Köln, Weimar, Wien 1997. Ebenda: *Islamic Studies*. Islamic Research Institute, International Islamic University Islamabad, 36: 2, 3, 1997.

Baši? Husein, *Narodne lirske pjesme iz Sandžaka*. Pljevlja 1988.

Behar, ?asopis za kulturu i društvena pitanja, XX, 103. Zagreb, 2012. (Ein Sammelband von 14 Studien über das Lied Sevdalinka).

Bejti? Alija, *Prilozi prou?avanju naših narodnih pjesama*. In: *Bilten Instituta za prou?avanje folkloru*. 2, 1953, 387-405; 3, 1955; Sarajevo 1953, 1955. Ebenda, *Spomenici osmanlijske arhitekture u Bosni i Hercegovini*. In: (Zeitschrift): *Prilozi za orjentalnu filologiju*, 3 – 4, 1952-1953.

Dizdar Hamid, *Sevdalinke*. Sarajevo 1944; Ebenda: *Ljubavne narodne pjesme iz Bosne i Hercegovine*. Sarajevo 1953.

Doajen bosanskohercegova?ke sevdalinke Himzo Polovina. CD I-IV. Prir. Tamara Kara?a Beljak. Muzi?ka proizvodnja RTV Bosne i Hercegovine. Sarajevo 2004. D0083

Duri? Rašid, *Trajna tradicija*. Wuppertal 2000.

Eschker Wolfgang, *Untersuchungen zur Improvisation und Tradierung der Sevdalinkaanhand der sprachlichen Figuren*. München 1971. (Slavistische Beiträge 53, 1971)

Gesemann, Gerhard: *Prolegomena povodom gramofonskog snimanja bosanske narodne poezije*. In: (?asopis): *Prilozi prou?avanju narodne poezije*, Knj. IV, Svezak I-II, Beograd 1936, S. 222-240; Ibid.,: *O bosanskim sevdalinkama*. In: (Zeitschrift) *Prosveta*, (Kalendar), Godina XXI, Broj 10-12, S. 682 – 687, Sarajevo 1937.

Guni? Vehid, *Meraklije I, II*. Tuzla 1994; Ebenda: *Sevdalinke o gradovima*. Biha? 1997; Ebenda, *Notografija sevdalinki*. Sarajevo, 2012.

Hangi Antun, *Die Muslime in Bosnien und Herzegowina. Ihre Lebensweise, Sitten und Gebräuche*. Autorisierte Übersetzung von Herman Tausk. Sarajevo 1907.

Humo Hamza, *Muslimani Bosne i Hercegovine posmatrani kroz sevdalinku*. In: Isakovi?, Alija (Prir.), *Antologija bošnja?kog eseja XX vijeka*. Sarajevo 1996, 45 – 50.

Imamovi? Damir, *Sevdalinka*. Zenica 2012.

Jusufovi? Šahbaz, *1001 sevdalinka i pjesma za sva vremena* (Notografija sevdalinki). Tuzla 2016.

Kara?a Tamara, *Sevdalinka: melopoetski oblik bosanskohercegovačke sredine*, Muzi?ka akademija Sarajevo, Sarajevo 2006. (Magisterski rad).

Kuba Ludvig, *Pjesme i napjevi iz Bosne i Hercegovine*. Edicija Kulturno naslje?e Bosne i Hercegovine. Prir. Cvjetko Rihtman. Sarajevo 1984. Ebenda: *Jugoslavische Lieder*. Heft VI Bosnisch-herzegowinische. Prag 1927.

Ku?ukali? Zija, *The Development of Musical Culture in Bosnia and Herzegovina*. Sarajevo 1967. Ebenda: *Die Tonkunst Bosniens und Herzegovina in Vergangenheit und Gegenwart*. In (Zeitschrift) *Z v u k* 1967, Nr. 77-78.

Kuha? Franjo, *Das türkische Element in der Volksmusik der Kroaten, Serben und Bulgaren*. Wien 1898.

Kurt Dželaludin, *Hrvatske narodne pjesme muslimanske*. Mostar 1902.

Lati? Džemaludin, *Zaim Imamovi? mujezin sevdalinke*. In: (novine) *Preporod*, broj 3, 1013, strana

48-49, Sarajevo 1.02. 2014.

Lockwood, R. Yvone, *Text and context Folksong in a Bosnian village*. 1996.

Maglaji? Munib, *101 sevdalinka*. Mostar 1978; Ebenda: *Od zbiljedo pjesme*. Banjaluka 1983.

Mariji? Branimir, *Volksmusik in Bosnien und der Herzegowina*, Wien 1936. Ebenda: *Pentatonika u bosanskohercegova?koj pu?koj muzici*. Zagreb 1938.

Miloševi? Vlado, *Bosanske narodne pjesme*. Knjiga I – IV. Muzej Bosanske krajine, Banjaluka, 1954-1964; Ebenda: *Sevdalinka*. Muzej Bosanske krajine Banjaluka. Banjaluka 1964.

Orahovac Sait, *Sevdalinke, balade i romanse Bosne i Hercegovine*. Sarajevo 1968; Ebenda: *Biserna ogrlica*. Banjaluka 1990.

Nosi? Milan, *Rje?nik posudjenica iz turskog jezika*. Rijeka 2005.

Oransay Gültekim, *Die melodische Linie und der Begriff Makam der türkischen undtürkmenischen Kunstmusik vom 15. bis zum 19. Jahrhundert*. Ankara 1966.

Petrovi? Ankica, Levin Ted, *Bosnia. Echoes from an endangered world*. CD mit Beiheft in Englisch. Smithsonian Folkways, SF 40407 1993.

Peukert Herbert, *Serbokroatische und makedonische Volkslyrik. Gestaltungsuntersuchungen*. Berlin 1961.

Pobri? Omer, *99 sevdalinka i pokoja pjesma*. Muzi?ki atelje Omega, Visoko 1992.; Ebenda: *Banjalu?ki sevdah u vremenu*. Institut sevdaha, Visoko 2004.

Rizvi? Muhsin, *O lirsko-psihološkoj strukturi sevdalinke*. In: Rizvi? M., *Panorama bošnja?keknjiževnosti*. Sarajevo 1994, 121-136. .

Serbo-Croatian Songs by Bela Bartok and Albert Bates Lord. New York 1951.

Six Carlo von, *Bosnische Musik*. In (Zeitschrift) *Wissenschaftliche Mitteilungen aus Bosnienund Herzegowina*. Wien 1893.

Škalji? Abdulah, *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*, Sarajevo, 1989.

Tondokumente zur Volksmusik in Österreich. Vol 5. Bosnische Musik. Institut für Volksmusikforschung. Hrsg. Rudolf Pietsch. Wien 1996.

Za dušu i sje?anje. DVD: Safet Isovi?, Zuko Džumhur, Ibrahim Krzovi?, Josip Pejakovi?. RTV Sarajevo 1988.

Žero Muhamed, *Sevdah Bošnjaka. 430 sevdalinki sa notnim zapisima*. Drugo izdanje. Sarajevo 1995.

www.sevdalinke.blogspot.com; www.artkucasevdaha.ba; www.bosnjackiinstitut.com; youtube.com

Poetic Lyrics of Selected Sevdalinka

1. Emina: The Text of of writer Aleksa Šanti?, composer of melody of song unknown –

Sino? kad se vra?ah iz topla hamama,

pro?oh pokraj baš?e staroga imama.

Kad tamo u baš?i, u hladu jasmína,

s ibrikom u ruci, stajaše Emina.

Ja joj nazvah selam, jest tako mi dina,

ne htje ni da ?uje lijepa Emina.

Ve? u sebren ibrik zahvatila vode,

pa niz baš?u ?ule zaljevati ode.

S grana vjetar duhnu, pa niz ple?i puste,

rasplete joj njene pletenice guste.

Zamirisa kosa ko' zumbuli plavi,

a meni se krenu bururet u glavi!

Za mal' ne posrnu mojega mi dina,

al' meni ne do?e lijepa Emina.

Samo me je jednom pogledala mrko,

al ne haje, al?ak, što za njome crko'

Po baš?i se še?e, a ple?ima kre?e,

ni hodžin mi zapis mo?i pomo? ne?e.

Ja kakva je, pusta, moga mi imana,

stid je ne bi bilo da je kod sultana!

Umro stari pjesnik, umrla Emina,

ostala je pusta baš?a od jasmína.

Salomljen je ibrik, uvelo je cvije?e,

pjesma o Emini nikad umrijet ne?e!

2. Azra – Kraj tanana šadrvana The text „Azra“ of German writer Heinrich Heine; translate of writer Aleksa Šanti?, melody of songs composer unknown

Kraj tanana šadrvana,
Gdje žubori voda živa,
Svakog dana šetala se
Sultanova kćerka mila.
Svakog dana jedno ropće,
stajalo kraj šadrvana.
Kako vrijeme prolazilo,
ropće bljeće, bljeće bilo.
Jednog dana pitala ga
sultanova kćerka draga:
„Kazuj, ropće, odakle si
iz plemena kojega si?“
Ja se zovem el Muhamed
iz plemena starih Azra
Što za ljubav život gube
I umiru kada ljube.“

3. Voljelo se dvoje mladih – Žute dunje; The text of poet Aleksa Santic, the melody of songs' composer is unknown.

Voljelo se dvoje mladih.
Šest mjeseci i godinu.
Kad su htjeli da se uzmu,
da se uzmu, aman, aman,
dušmani im ne dadoše!
Razbolje se lijepa Fatma,
jedinica u majke,
zaželjela žute dunje,
žute dunje iz Stambola.

Ode dragi da donese,
 žute dunje carigradske.
 Al' ga nema tri godine.
 Tri godine, aman, aman!
 Nit' se javlja, niti dolazi!
 Do?e dragi sa dunjama.
 Na?e Fatmu na nosilima.
 „Dvjesto dajem, spustite je,
 tristo dajem, otkrijte je,
 da još jednom vidim Fatmu,
 moju Fatmu na nosilam!“

4. Kad ja po?oh na Bendbašu

Kad ja po?oh na Bendbašu, na Bendbašu na vodu,
 ja povedoh bijelo janje, bijelo janje sa sobom.
 Sve djevojke Bendbašanke na kapiji stajahu,
 samo moja mila draga na demirli pendžeru.
 Ja joj nazvah „Selam alejk, selam alejk, djevoj?e!“
 Ona meni „Alejk, selam, do?' dove?e, dilber?e!“
 Ja ne odoh istu ve?er, ve? ja odoh drugi dan,
 drugog dana moja draga za drugog se udala!

5. Ima l' jada ko' kad akšam pada

Ima l' jada ko' kad akšam pada, kad mahale fenjere zapale.
 Kad saz bije u pozne jacije, kad tanani drš?u šadrvani.
 Aman, jada kad akšam ovlada, u minute kad bulbuli šute,
 Kad bol sanja kraj ?ulova granja, a dert guši i suze osuši.
 Usne male kad šap?u iz tame: „Slatko gondže, da l' još misliš na me?“

Draga dragog doziva bez daha: „Aman, lu?e, mrijem od sevdaha!“

6. Da sam sjajna mjese?ina

Da sam sjajna mjese?in, aman, samo jednu no?,

pa da mi je sa ve?era iznad Bosne pro?’!

Kad se tihi šapat prospe, aman, po sokacima,

tad se nježni uzdisaji, dižu zvijezdama.

Sve bih momke zagrlila, aman, sjajnim zrakama,

samo jednog grlila bih bijelim rukama.

A još kad bih na njegovoj, aman, ruci zaspala,

pa makar se za života, ne probudila!

Notes

1. Gezeman (Gesemann) Gerhard: Prolegomena povodom gramofonskog snimanja bosanske narodne pesme. Iz: ‘‘Prilozi prou?avanju narodne poezije’’. Knj. IV, Sv. 1-2, Beograd 1937, 222-240. ?
2. Orahovac Sait, Biserna ogrlica, Banjaluka 1990, 196-199. ?
3. Kulenovi? Skender, Iz smaragda Une : Izabrana djela S. Kuleenovi?a. Knjiga VI. Eseji. Sarajevo 1983, 157-158. ?
4. Maglajli? Munib, 101 sevdalinka. Mostar 1978, 157-158. ?

The preceding text is copyright of the author and/or translator and is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.